

Dopingle Mücadele ve Doping Kontrolleri Hakkında Sık Sorulan

Sorular ve Cevapları

Sevgili Basketbolseverler!

Burada sunulan “sorular ve cevaplar” konuyla ilgilenenlere bilgi vermek amacıyla hazırlanmış bir eğitim materyalidir ve hukuki dayanak olarak kullanılamaz. Yayına hazırlanma tarihi 2011 Yılı'nın Mart ayıdır ve hazırlanma tarihindeki ulusal ve uluslararası mevzuata göre TBF Dopingle Mücadele Kurulu'nun o dönemdeki başkanı Prof. Dr. Sayın Turgay ATASÜ tarafından verilen talimatla hazırlanmıştır.

Bu materyalde yer almayan konulardaki sorularınızı lütfen emreu@tbf.org.tr adresine e-posta ile gönderiniz. Sorularınız değerlendirilerek bu materyale eklenebilir ve bizlere Siz Basketbolseverlere daha faydalı olma imkânı sağlayabilir. Konu hakkında daha derin bilgi sahibi olmak isteyenler TBF Basketbolda Dopingle Mücadele Yönergesi, FIBA Dopingle Mücadele Kuralları (FIBA Anti-Doping Regulation), WADA Code başta olmak üzere diğer resmi belgelere ve ilgili kuruluşların internet sitelerine başvurabilirler.

YETKİ, ULUSAL -, ULUSLARARASI MEVZUAT

1. Basketbolda Doping kontrollerini hangi kurum/kuruluşlar yapar?

Türkiye Basketbol Federasyonu, FIBA (Uluslararası Basketbol Federasyonu) ve WADA (Dünya Anti-Doping Ajansı), Türkiye’de müsabaka içi ve müsabaka dışı doping kontrolleri yapabilir. Pratikte liglerimizdeki kontroller (müsabaka içi) TBF tarafından yapılmakta olup, FIBA ve WADA, FIBA’nın belirlediği takım ve oyunculara müsabaka dışı kontroller yapmaktadır (RTP* 1 ve RTP* 2).

**RTP: Registered Testing Pool; Kayıtlı Test Havuzu. WADA Kuralları uyarınca Uluslararası Spor Federasyonları kendi branşlarındaki üst düzey sporcuları belirleyerek, bu oyuncuları ismen ya da aldıkları dereceler, oynadıkları ligler, katılacakları turnuvalar vb. ile çok açık biçimde tarif ederler. Bu oyuncular Uluslararası Spor Federasyonuna (Basketbolda FIBA) müsabaka dışı kontroller için nerede oldukları bilgisini (ing: Whereabouts Information) vermek zorundadırlar.*

2. “Yetkili otorite” ne demektir?

“Yetkili otorite” bir sportif faaliyetin hukuki yetkilerini elinde bulunduran kurum, kuruluş, organizasyon, yasal veya tüzel kişilerden biri veya birkaçı olabilir. Bunların düzenledikleri müsabakalar ve ilişkili diğer sportif faaliyetler sırasında geçerli kuralları çerçevesinde doping kontrolü yapmaya yetkileri vardır. Ülkemizde Basketbolda resmi müsabakalar için “yetkili

otorite" Türkiye Basketbol Federasyonu'dur (TBF). Yine; FIBA, FIBA Europe ve WADA da uluslararası spor hukuku kurallarından doğan yetkileri ile Basketbolda test yapmaya "Yetkili otorite" lerdir. Bu kurumlar arasındaki yetki dağılımı bu konulardaki uluslararası mevzuatla belirlenir.

3. FIBA nedir, ne zaman ve niye kurulmuştur?

Uluslararası Basketbol Federasyonudur (Federation Internationale de Basketball). 1932 yılında kurulan FIBA tüm dünyadaki ulusal federasyonların oluşturduğu bir birlik statüsündedir. Uluslararası Olimpiyat Komitesi de FIBA'yı dünyada uluslar arası basketbolun en üst kurumu olarak kabul eder. Ana merkezi İsviçre'de olan FIBA iç işlemlerinde özerk olan ve coğrafi kıtalara göre organize olmuş 5 uluslararası bölge federasyonunun da (Avrupa'da FIBA Europe) üst organizasyonudur. Basketbolun tüm dünyada yayılması, organize biçimde gelişmesi, ülkeler arasındaki karşılaşmaların düzenlenmesi ve koordinasyonu, hukuki düzenlemelerde uyumun sağlanması gibi amaçlarla çalışır. Üye ülkeler FIBA kurallarını tanımakla yükümlüdür.

4. WADA nedir, ne zaman ve niye kurulmuştur?

WADA (World Anti Doping Agency) Dünya Doping ile Mücadele Ajansı'dır. Dünya ölçeğinde doping ile mücadelede spor branşları arasındaki, ülkeler arasındaki idari ve hukuki uyumun, eşitliğin ve adaletin sağlanması amacıyla kurulmuştur. Kuruluş yılı 1999, tam yetki ile göreve başlaması 2004 yılıdır.

5. WADA Kodu (Yasası) nedir?

WADA tarafından hazırlanan ve WADA'nın üyelerinden oluşan Genel Kurulu tarafından onaylanan, doping ile mücadele ilke ve kurallarının tümünü kapsayan hukuki belgedir. Uluslararası Anlaşma niteliğinde olup, WADA'nın ve bu belgeyi imzalayan ülkelerin, uluslararası spor federasyonlarının, ulusal olimpiyat komiteleri vb. doping ile mücadele mevzuatları (yasa, yönetmelik, yönerge, talimat vd.) "Kod" 'a uyumlu olmalıdır. Bu "sık sorulan sorular ve cevapları" 'nın yayım tarihinde yürürlükte olan Kod'un 2. Versiyonudur. İlk Kod 2003 yılından 2009 yılına kadar yürürlükte kalmış. 2009 yılından itibaren geçerli olan 2. Versiyon 2007 yılında yapılan Genel Kurulda kabul edilerek 1 Ocak 2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

6. WADA "Uluslararası Standartları" nedir?

Doping ile mücadele esasları WADA Kod (yasa) denen ana belge ve buna uygun düzenlenmiş alt mevzuat kuralları ile belirlenmiştir. "Uluslararası Standartlar" belgelerin hukuki hiyerarşisine göre Kod'dan sonra gelen, Kod'a kesinlikle uyumlu olan ve aykırı olamayacak, doping ile mücadelenin çeşitli uygulama alanları için düzenlenmiş kuralları belirten belgelerdir (örn: Laboratuvar Standartları; laboratuvar akreditasyon işlemleri, çalışma prensipleri, vb.

hakkındaki hükümler içerir/düzenler). Yasaklılar Listesi de bir Uluslararası Standart'tır. WADA Kod'u yasa, "Uluslar arası Standartlar" yönetmelik hükmündedirler.

7. WADA Kod ve Uluslararası Standartlarından başka uyulması gereken kurallar, hukuki metinler var mıdır?

Her sporcu için esas olan "Yetkili Otorite" 'nin kurallarıdır. Günümüzde istisnalar hariç tüm "yetkili otoriteler" dopingle mücadelede WADA Kod'u ile uyumlu kurallara sahiptir. FIBA ve TBF kuralları da WADA Kod ve Uluslararası Standartlarına uygun hazırlanmıştır. WADA tarafından hazırlanmış hukuki olarak daha alt seviyede tavsiye, uygulama örnekleri, vb metinler de mevcuttur.

8. "Yasaklılar Listesi" nedir?

WADA tarafından her yıl güncellenerek ilan edilen, performans arttıran, sporcu sağlığını tehdit eden ve/veya eşit şartlarda yarışma ilkesini ihlal eden madde ve yöntemlerin yer aldığı listedir. "Yasaklılar Listesi" Kod'dan bir alt hukuki seviye olan Uluslararası Standart belgelerinden biridir.

9. "Yasaklılar Listesi" değişebilir mi? Farklı listeler var mıdır?

Yasaklılar Listesi WADA tarafından her yıl güncellenerek yıllık olarak yayımlanan bir listedir. WADA kurallarını uygulayan ülke ve federasyonlar için bu liste tek ve değişmezdir, ancak WADA Kodunu (yasadını) imzalamamış bazı spor organizasyonlarının kendi listeleri vardır (Örnek: NBA, WNBA).

10. Basketbolda Doping Mücadele Kurallarının FIBA kuralları ile uyumlu olması zorunlu mudur?

Evet! FIBA Türkiye Basketbol Federasyonu'nun ve diğer ülke federasyonlarının bağlı olduğu tüm dünyada tanınan Uluslararası Federasyondur. Basketbol sahasının boyutları, oyun kuralları ve benzeri basketbolla ilgili tüm diğer konularda olduğu gibi dopingle mücadele kuralları da FIBA kuralları ile uyumlu olmalıdır.

11. TBF ve FIBA, WADA Koduna aykırı hareket edebilir mi?

Hayır. Ülkemiz ve FIBA "WADA Kodu" denen WADA yasadını tanıyan, bu yasadı imzalamış taraflardandır. Bu nedenle FIBA'ya bağlı bir ulusal federasyon olan TBF ve FIBA'nın WADA Koduna aykırı hareket etmesi söz konusu değildir.

12. FIBA Doping ile Mücadele Kuralları WADA ile uyumlu mudur?

Evet.

13. Türkiye Basketbol Federasyonu kuralları FIBA ve WADA ile uyumlu mudur?

Evet.

DOPİNG KONTROLÜ

14. Doping kontrolleri ne zaman yapılmaktadır?

Basketbolda doping kontrolleri müsabaka içi ve müsabaka dışı olarak tüm takvim yılı boyunca yapılabilir.

15. “Müsabaka içi”, “müsabaka dışı” ne demektir?

“Müsabaka içi” yapılan/yapılacak bir karşılaşma ile ilişkili olarak karşılaşmanın başlama saatinden 48 saat öncesi ve bitişinden itibaren geçen 24 saati kapsar. Bunun dışında kalan tüm zamanlar “müsabaka dışı”dır.

16. “Kayıtlı Test Havuzu” nedir?

Kayıtlı Test Havuzu İngilizce Registered Testing Pool (RTP) teriminin karşılığıdır. Ulusal ve uluslararası spor federasyonları bünyelerindeki elit sporculardan oluşan bir grubu özellikle müsabaka dışı kontroller için belirlerler. Bu havuza dahil ettikleri sporcuları ismen ya da net tariflerle kamuoyuna bildirmekle yükümlüdürler. Bu sporculara WADA, uluslararası federasyon (FIBA) ve ulusal otorite (TBF) müsabaka dışı kontroller yapabilir.

17. Nerede olduğunu bildirme yükümlülüğü ne demektir?

“Nerede Olduğu Bilgisi” İngilizce “Whereabouts Information” teriminin karşılığıdır. Yetkili otorite tarafından “Kayıtlı Test Havuzu”na dahil edilen sporcular kamuoyuna açık yapılan duyuruda belirtilen tarihlerde nerede olduklarını havuzu oluşturan kuruma (FIBA veya TBF) bildirmekle yükümlüdürler. Aksi durum “bildirmeme”, bildirdiği yer ve zamanda hazır bulunmamak ise “kaçırılmış/atlanmış/cevapsız test (ing: missed test)” durumlarını oluşturur, ki, bu da 8 kural ihlalinin biridir ve mevzuatta tarif edilen disiplin işlemlerini gerekli kılar.

18. Basketbolda müsabaka dışı kontrolleri kim yapar?

Basketbolda müsabaka dışı kontrolleri Türkiye Basketbol Federasyonu, FIBA ve WADA yapar.

19. Doping kontrolü yapılacak maç nasıl belirlenir?

Kontrol yapılacak maç eşitlik ilkesi başta olmak üzere, lige katılan takım sayısı, müsabaka sayısı, müsabakanın önemi, takımların seyahat şartları, vb. kriterler ile belirlenir. Doping kontrollerinin tahmin edilemez olması planlamada dikkat edilen önemli bir noktadır. Bu “sık sorulan sorular ve cevapları” hazırlanan kadar tüm maçlar TBF Doping Mücadele Komisyonu tarafından belirlenmiştir.

20. Kontrol yapılacak kişi (sporcu) nasıl belirlenir?

Rutin uygulamada Sporcular kura ile belirlenir. Basketbolda TBF Başkanı'nın, Sağlık Kurulu Başkanı'nın, özel durumlarda bunların temsilcilerinin ve Doping Kontrol Görevlisinin Kontrol yapılacak sporcuyla ismen belirleme yetkisi vardır. Bu “sık sorulan sorular ve cevapları”nın

yayım tarihine kadar hiçbir sporcuya hedefe yönelik doping kontrolü yapılmamıştır. Başka bir deyişle şimdiye kadar doping kontrol testi yapılan bütün sporcular kura ile belirlenmiştir.

21. Herhangi bir sporcuya herhangi bir zamanda doping kontrolü yapılabilir mi?

Yapılabilir. FIBA ve WADA, FIBA'nın belirlediği takım ve oyunculara müsabaka dışı kontroller yapmaktadır. Ayrıca TBF'nin de böyle bir hakkı olmakla birlikte "sık sorulan sorular ve cevapları"nın yayım tarihine kadar takımlarımıza böyle bir uygulama başlamamıştır.

22. Aynı sporcu birden fazla kontrole tabi tutulur mu?

Sporcu seçimi kura ile yapıldığından, bir sporcunun bir lig veya turnuva boyunca ard arda ya da birden fazla kez kontrole alınması mümkündür. Buna karşılık, sezon boyunca ya da birbirini takip eden sezonlarda doping kontrolüne tabi tutulmayan sporcuların olması da mümkündür.

23. Kişiler ve kurumlar doping kontrolü yapılmasını isteyebilir mi? "Sipariş ile doping kontrolü" mümkün müdür?

Kesinlikle mümkün değildir. Doping kontrolü yapılacakları kimlerin belirleyebileceği 20. Soruda belirtilmiştir.

24. Doping Kontrolü işlemlerini kimler yapar?

Kontrol işlemleri Doping Mücadele Komisyonu tarafından belirlenen Doping Kontrol Görevlileri (DKG) tarafından yapılır. Bu görevliler Doping Mücadele Komisyonu tarafından eğitilmiş ya da daha önce bu görevleri yapmakta olan kişiler arasından hekimler ağırlıklı olmak üzere seçilen kişilerdir. Her kontrol sırasında rutin olarak iki DKG görev alır, en az bir tanesinin hekim olmasına özen gösterilir.

25. Doping kontrolü olduğunu Basketbolcular ne zaman öğrenir?

Doping Kontrol Görevlileri salona gelerek kendilerini takım(a)lara tanıttıkları ve kontrol olduğu bilgisini verdikleri andan itibaren sporcuların doping kontrolünden haberdar oldukları varsayılır. Hangi sporcuların kontrole gireceği ise maçın bitimine 5 dakika kala belli olur.

26. Kura işlemleri nasıl yapılır?

Kura işlemleri devre arasında doping kontrol odasında veya Doping Kontrol Görevlilerinin belirleyeceği yerde yapılır. Takım doktorları, takımların doktoru yoksa takım temsilcileri hazır bulunur. Kurayı takımlardan hazır bulunanlar, gelmemeleri halinde doping kontrol görevlileri çeker. Bu kişilerce kura torbalarından hangi oyuncuların çıktığı belli olmayacak biçimde çekilen kura materyali (jeton, kapalı kutu vb.) zarfa konur, zarf kapatılır, takım temsilcileri tarafından paraf edilerek Doping Kontrol Görevlileri tarafından muhafaza edilir. Kapalı zarflar müsabaka bitimine yaklaşık 5 dakika kala saha kenarında takımların huzurunda açılır ve bu sırada belli olan oyunculara tebligat takım sorumluları aracılığıyla yapılır

27. Kurada çıkan sporcu ne zaman belli olur?

Devre arasında kura çekilerek isim ve numaraları gizli kalacak biçimde kapatılarak korunan zarflar maç bitimine 5 dakika kala saha kenarında açılır. Doping kontrol görevlileri ve takım yetkilileri kimlerin test edileceğini bu sırada öğrenirler.

28. Kurada çıkan sporcuya müdahale etme şansı var mıdır?

Kura sonrası kapatılarak takım temsilcisi tarafından ağız kısımları imzalanan zarflar yine takım temsilcisinin kendisi tarafından ya da gözü önünde açılır. Zarflara müdahale hiçbir koşulda mümkün değildir.

29. Basketbolcular doping kontrolü için kura ile belirlenmiş/seçilmiş olduklarını ne zaman öğrenirler.

Devre arasında çekilen kura materyalinin Sporcuların isimleri gizli kalacak biçimde kapatılarak içine konduğu kapalı imzalı zarflar maç bitimine 5 dakika kala saha kenarında açılır. Sporcunun adının ve forma numarasının yazılı olduğu "Doping Kontrol Bildirim Formu"nu imzalayan takım yetkilisi, kontrol için belirlenen sporculara müsabaka bitmeden veya biter bitmez bilgi verir.

30. Kurada çıkan sporcunun yerine başkasından kontrol örneği alınabilir mi?

Kesinlikle alınamaz. Bu, dopingle mücadele kural ihlali/suçu oluşturur ve en ağır biçimde cezalandırılır.

31. Kurada çıkan sporcu acil sakatlık nedeni ile hastaneye gitmek zorunda kalırsa ne olur?

Bu konuda doping kontrol görevlileri tam yetkiye sahiptir. Doping kontrol görevlileri sporcu hayatını tehdit eden bir durum yoksa numune alıp ondan sonra gitmesine, aksi durumda ise numune alımının iptaline veya gidilen hastanede ilk uygun fırsatta numune alım işleminin tamamlanması ve benzeri kararları almaya yetkilidir.

32. Kontrole seçilen sporcular neden sürekli gözlem altında tutulur ve numune verirken izlenir?

Geçmiş deneyimlerden doping yapan sporcuların çeşitli hile yollarına başvurdukları tespit edildiğinden kurallar Sporcunun ismen belirlendikten itibaren işlem tamamlanana kadar sürekli gözlem altında tutulmasını sağlayacak biçimde düzenlenmiştir. Buna, Sporcuların numune verirken izlenmesi de dahil olup WADA kurallarına göre verilen örneğin nereden geldiği görevlilerce net olarak görülmelidir.

33. Sporcular maçtan sonra neden doğrudan doping kontrol odasına gelirler?

Doping ile mücadele kuralları yıllar içinde gelişerek olgunlaşmış kurallardır. Geçmiş deneyimlerden doping yapan sporcuların müsabakadan sonra kendilerine tanınan zaman içinde çeşitli hile yollarına başvurdukları tespit edildiğinden 2009 yılından itibaren değiştirilen uluslar arası kurallar sporcuların müsabaka bitiminde soyunma odasına gitmeksizin doğrudan kontrol odasına gelmelerini gerektirmektedir.

34. Doping kontrolü sırasında kimler hazır bulunur?

Doping kontrol odasında her iki takımdan kura ile belirlenen sporcular (rutin uygulamada her takımdan 2'şer sporcu, sporcu sayısı değişebilir), takım yetkilileri ve doping kontrol görevlileri hazır bulunur.

35. Numune alım işlemi ne kadar sürer?

Numune alım işlemi, sporcu idrar örneğini verene kadar (TBF kuralları uyarınca en az 90ml. olacak şekilde) devam eder. Normal şartlar altında, sporcu doping kontrol odasına geldikten sonra örnek verme ve şişeleme işlemi yaklaşık 1-1,5 saat içinde tamamlanır.

36. Doping kontrolünde numuneler nasıl alınır?

Sporcu, doping kontrol odasında kontrole alınan sporcu sayısından fazla adette hazır bulundurulan ve vakumlu poşet içinde yer alan idrar toplama kaplarından dilediğini seçerek açar ve idrar örneğini bu kaba verir. Sonraki aşamada, yine sporcu sayısından fazla adette hazır bulunan, WADA standartlarına uygun, içinde "A" ve "B" şişelerinin bulunduğu kapalı kitlerden birini seçer. Kitler daha önce kullanılmadığını belirten yapışkan bant ile çevrilidir. Kiti açan Sporcu içinde bulunan "A" ve "B" şişelerini çıkararak bu şişeleri de kendisi açar. Bu işlemin ardından, Sporcu şişeleri doldurma ve kilitleme aşamalarını şahsen gerçekleştirir. Tüm bu işlemler sırasında doping kontrol görevlisi gözlemci ve yol gösterici pozisyonundadır.

37. Doping kontrol odasında bira, alkollü içecek bulunur mu?

Hayır bulundurulamaz. Eskiden mümkün olan alkollü içecek kullanılması, WADA tarafından, alkol tüketiminin müsabaka sırasında yüksek miktarda sıvı kaybeden sporcuların sağlığı açısından olumsuz etkileri sebebiyle kaldırılmıştır.

38. Doping kontrolünde kullanılan ekipmanın özellikleri nelerdir?

Doping kontrolü sırasında kullanılan tüm ekipmanın özellikleri WADA tarafından tarif edilmiştir. Kontrol sırasında kullanılan ekipman başlıca toplama kabı ve örnek kitinden oluşur. İşlemlerin kayıt altına alındığı formların sahip olması gereken özellikler de WADA tarafından tavsiye niteliğinde belirlenmiştir. Diğer kura materyali, kalem vb.nin örnek bütünlüğü ile ilişkisi olmadığından bu malzemelerin özelliklerini yetkili otoriteler kendileri belirleyebilmektedir. Kontroller sırasında kullanılan örnek toplama kapları kapalı poşet içinde ilk kullanıcısı örneği veren sporcu olacak şekilde tasarlanmıştır. Örneklerin laboratuara gönderileceği kit kutuları da benzer şekilde daha önce açılmadığını gösteren yapışkan bant ile çevrilidir. Zorunlu olmamakla birlikte Türkiye Basketbol Federasyonu kit içinde yer alan "A" ve "B" şişelerinin de açılmadıklarını ve el değmediğini gösteren, açıldıktan sonra tekrar kapatılması mümkün olmayan plastik ile kaplanmış bir model kullanılmaktadır. "A" ve "B" şişelerinin kapakları bir kez kapatıldığında açılmayacak şekilde (kilitli) tasarlanmıştır. İdrar örnekleri şişelerin içine konduktan sonra zarar vermeksizin açılmayacak olan kapaklarla

kapanır. Bu, örneklerin analizine sporcudan başkasının eli değmeden başlanmasının teminatıdır.

39. “A” numunesi nedir? “B” numunesi nedir?

“A” ve “B” numuneleri doping kontrolü sırasında alınan örneğin bölündüğü 2 şişenin içeriklerine verilen addır. Doping kontrolü sırasında sporcunun verdiği idrar (veya diğer materyal) iki ayrı şişeye bölünerek saklanır. Bunun amacı kontrol sırasında alınmış idrarın sporcunun itirazı halinde 2. kez analiz edilmesini sağlamak üzere el değmeden kapalı olarak saklanmasını sağlamaktır. Örneklerin analizi sırasında önce “A” şişesinin içeriği test edilir. “A” numunesinin analizi sonucunda “Karşıt (Aykırı) Analitik Bulgu (ing: Advers Analytical Finding)” rapor edildiğinde Sporcunun sonuca itiraz hakkı vardır. Bu itiraz yapıldığında analizin tekrarı “B” numunesi ile yapılır. Bir diğer ifade ile; söz konusu olan iki ayrı kontrol seansında alınmış iki ayrı idrar değil, aynı kontrol sırasında alınmış idrarın iki ayrı şişede saklanmasıdır. Sporcu doping kontrolü sırasında minimum 90 ml. idrar vermek zorundadır. İdrar alım kabına verdiği bu idrarı kendisi “A” ve “B” şişelerine bölüştürür. “A” şişesi analiz aşamasında ilk açılacak ve daha geniş bir analize tabi tutulacak numune olduğundan, 90 ml.’lik idrarın 60 ml.’si “A” şişesine, kalan 30 ml.’si ise “B” şişesine konulmaktadır. “B” numunesinde yapılan analiz “A” numunesinde bulunan madde veya maddelerin teyidi içindir. Bu nedenle daha az miktar yeterlidir. Şişelere idrar doldurma işlemi sporcu tarafından gerçekleştirilir.

40. Doping kontrolü sırasında örnekler karışabilir mi?

Hayır, karışması mümkün değildir. Sporcu verdiği idrar örneğini sürekli gözetim altında tutar, kapalı kitlelerden birini seçerek bekletmeden doldurma işlemi yapar. Doldurma işlemi sırasında kit kutusunun üzerinde, “A” ve “B” şişelerinin her birinin üzerinde ve Doping Kontrol Formunda yazılı olan “kit numarası” sporcuya tek tek kontrol ettirilir. Amaç, sporcunun idrarını doldurduğu şişenin kendisine ait olduğu konusunda emin olmasını sağlamaktır.

ANALİZ

41. Doping kontrolünde alınan numuneler (idrar, kan, vb.) nerede analiz edilir?

Alınan numuneler kurallar gereğince WADA tarafından akredite edilmiş bir laboratuarda analiz edilmelidir. TBF Hacettepe Üniversitesi bünyesinde bulunan Türkiye Doping Kontrol Merkezi, Almanya’da bulunan Köln Doping Kontrol Merkezi ve Portekiz’de bulunan Lizbon Doping Kontrol Merkezleri ile çalışmaktadır. Numuneler uzun bir süre rutin olarak ülkemizde kurulu olmasından kaynaklanan tüm gerekçelerle Türkiye Doping Kontrol Merkezine gönderilmiştir. Bu “sık sorulan sorular ve cevapları” ’nın hazırlanma tarihinde tüm laboratuvarlarla ilişkiler devam etmekte olup rutin analizler Köln laboratuvarında yaptırılmaktadır.*

****2011-2012 Sezonunda da halen tüm analizler Köln Doping Kontrol Laboratuvarında yaptırılmaktadır.***

42. WADA Akredite (izinli, tanınan) Laboratuvar ne demektir? Nasıl akredite olunur?

Akreditasyon şartları ve işlemin aşamaları WADA Uluslararası Laboratuvar Standartları belgesinde belirtilmiştir. WADA kendisine başvurarak akreditasyon isteyen laboratuvarın kalite sistemi ve analiz işlemleri olarak özetlenebilecek iki temel işlevleri öncelikli olmak üzere laboratuvarları tüm yönleri ile sınar ve denetler. Bu şartları sağlayan laboratuvarlara resmi olarak analiz yapma yetkisi verir ve bu laboratuvarların sonuçlarını geçerli sayar. Dünyada bu "sık sorulan sorular ve cevapları" 'nın hazırlanma tarihinde biri ülkemizdeki Türkiye Doping Kontrol Merkezi olmak üzere akreditasyon verilmiş 35 Laboratuvar bulunmaktadır.*

**** Türkiye Doping Kontrol Merkezi bu "soru&cevaplar" ın hazırlanmasından sonra WADA tarafından kapatılmıştır. Yeniden akredite olma çalışmalarına başlanmıştır. Ocak 2012 itibarı ile dünyada 34 akredite doping kontrol laboratuvarı vardır.***

43. Laboratuvarların akredite olması neden gereklidir?

Yasaklı maddelerin, madde veya yöntemlerin kullanıldıklarını gösteren metabolit, işaretçi vb.'lerin alınan örnekler (idrar, kan, tükürük, vd. vücuda ait örnekler) içinde analizi özel eğitim, analizde uzmanlaşma ve gelişmiş cihazlar gerektirir. Bu özellikler ortalama, hatta gelişmiş pek çok laboratuvar tarafından sağlanamaz. Ayrıca, başta maruz kalan sporcular olmak üzere doping kural ihlallerine bağlı oluşan cezaların yaptırımları çok ciddi manevi ve maddi zararlara yol açarlar. Bu nedenle; disiplin işlemleri için en somut delil olarak kabul edilen analiz sonuçlarının güvenilirliği büyük önem taşır. WADA örneklerin test edileceği laboratuvarların analizleri hiçbir hataya veya istismara yer vermeyecek biçimde, belirlenmiş şartları yerine getirerek gerçekleştirdiklerinden emin olmak üzere bir akreditasyon sistemi oluşturmuştur. Doping kontrol numunelerinin analizleri diğer herhangi bir laboratuvara nazaran hata yapma olasılıklarının olmadığı -, ve sonuçları objektif delil kabul edilen akredite laboratuvarlarda yapılır.

44. WADA Akredite Laboratuvarlar arasında fark var mıdır?

Hayır, laboratuvarlar arasında idari ve hukuki anlamda fark yoktur. Teçhizat açısından fark olması mümkün olmakla birlikte asıl olan WADA akreditasyonudur. Laboratuvarların akredite edilmesinin amacı, tüm laboratuvarlarda standardı sağlamak ve güvenilirliği temin etmektir.

45. Laboratuvar analiz ettiği numunenin hangi sporcuya ait olduğunu bilir mi?

Hayır bilmez. Numunelerle birlikte laboratuvara gönderilen formlarda Sporcunun cinsiyeti, analiz tarihi, örnek miktarı vb. analiz için gerekli bazı teknik bilgiler dışında bilgi bulunmaz. Laboratuvar sadece analiz raporunu göndermek için gerekli olan numune numarası ve numunenin hangi kurum tarafından gönderildiği bilgisine sahiptir.

46. Laboratuvar sonuçları kime, nasıl gönderir?

Laboratuvar sonuçları kapalı zarf halinde posta/kargo ile TBF Dopingle Mücadele Komisyonu Sekreterliğine gönderir.

47. Laboratuvar kendisine gönderilen her numuneye bakar mı? Özel kişi veya kurumlar analiz yaptırabilir mi?

WADA akredite laboratuvarların çalışma prensipleri WADA Standartları ile belirlenmiştir. Laboratuvarlar bilimsel veya ticari olarak doping kontrolü dışında amaçlarla da kimyasal analiz yapabilirler. Ancak, doping kontrolü veya dopingle mücadele kapsamındaki analiz numunelerini yalnızca bu amaçla faaliyet gösteren kurum, kuruluş ve organizasyonlardan (örn: TBF) kabul ederler.

48. Laboratuvara gönderilen numunelerde aranan şartlar nedir?

Numunelerin WADA uluslararası standartlarına uygun biçimde alınmış ve laboratuvara bozulmadan ulaştırılmış olması şarttır. WADA akredite laboratuvarlar bu şartları yerine getirmeyen numuneleri (örn: Kapağı kırık şişelerde ulaşılan idrar örnekleri) analiz etmeyebilir. Kendilerine sağlam olarak ulaşmayan numuneleri kontrolü yaptıran otoriteye (TBF) rapor eder, yapılması istenen işlemi sorarlar. Örnekler üzerinde karar verme yetkisi kontrolü yaptıran otoriteye aittir (TBF).

49. "A" numunesi ve "B" numunesi aynı laboratuvarda mı analiz edilir?

WADA-, FIBA kuralları ve onlara göre düzenlenmiş TBF kurallarına göre her iki numune de aynı laboratuvarda bakılmaktadır.

50. "A" numunesi ve "B" numunesinin aynı laboratuvarda analiz edilmesi doğru mudur? Aynı ayrı laboratuvarlarda bakılsa ne olur?

Her iki numunenin analizinin aynı laboratuvarda yapılması WADA uluslararası standartları gereğidir. Bu uygulama da diğer pek çok kural gibi yıllar içinde edinilen tecrübelere dayanmaktadır. Uygulamaya esas teşkil eden sebeplerden biri, geçmiş yıllarda bazı "B" örneklerinin diğer laboratuvara sağlam varamamış olmasıdır. Öte yandan "B" örnekleri aynı laboratuvarda ancak farklı uzmanlar tarafından analiz edilir. Bu şekilde kişisel hatalardan kaynaklanması olası yanlış sonuçların önlemi alınmış olur. Halen bu konu özellikle "B" numunesinin analizinin istenmesindeki temel mantık olan "maddenin kullanılmadığı, analiz sonucunun yanlış olduğu, vb." savlar açısından tartışmalı olmakla beraber kurallar nettir. B numunesinin de WADA kurallarına göre aynı laboratuvarda bakılması zorunludur.

51. "B" numunesi ne zaman analiz edilir?

"A" numunesinde "Aleyhte Analitik Bulgu" tespit edilmesi halinde, eğer sporcu talep ederse "B" numunesinin analizi yapılır. TBF Dopingle Mücadele Yönergesi sporculara "A" numunesinde aleyhte analitik bulgu tespit edildiğine dair bildirim yapıldıktan sonra 10 gün

içinde talepte bulunma yetkisi vermektedir. Sporcu "B" analizini istediğini bildirdiği takdirde analiz Sporcu ve Laboratuvar açısından uygun en yakın zamanda yapılmaktadır. Asıl olan Laboratuvarın belirleyeceği zamandır.

YASAKLI MADDELERİN İZİNLI KULLANIMI

52. "Tedavi Amaçlı Kullanım İstisnası" nedir? (TAKİ)

Sağlık sorunu olan sporcuların da diğer spor yapmayan kişiler gibi tedavi olmaları en doğal insan haklarından. Başka ilaç ve yöntemler ile tedavisi olmayan sağlık sorunları için sporculara istisna olarak yasaklı madde veya yöntemlerin kullanılması için verilen izine bu ad verilir. Sporcuların bir yandan tedavileri sürerken yarışma hakları vardır.

53. "Tedavi Amaçlı Kullanım İstisnası" için ne zaman başvurulmalıdır?

Acil durumlar için veya aniden ortaya çıkan durumlarda her zaman başvurulabilir. Ancak WADA Uluslar arası Standartları uyarınca normal şartlarda en yakın müsabakadan en az 21 gün önce eksiksiz olarak başvurulmalıdır.

54. "Tedavi Amaçlı Kullanım İstisnası" izni nasıl alınır?

Tedavisi gereken bir sporcu bu durumunu net ve tüm detayları ile Dopingle Mücadele Komisyonu'na bildirir. Komisyon tarafından oluşturulan bir kurul (TAKİK: Tedavi Amaçlı Kullanım İstisnası Kurulu) başvuruyu inceleyerek karar verir. Eksik başvurular tamamlanmak üzere geri gönderilir. Tam dosya üzerinden yapılan incelemelerin tamamlanma süresi 30 gündür.

55. "Tedavi Amaçlı Kullanım İstisnası" alma/verme şartları nelerdir?

Başvurulan sağlık sorununun başka bir alternatif tedavisinin bulunmaması, bu tedavi ile performansın fizyolojik sınırlar üzerine çıkmayacak olması başlıca kriterlerdir.

SONUÇ YÖNETİMİ

56. Pozitif test, "Aleyhte Analitik Bulgu" ne demektir?

Laboratuvarların numunelerin analizi sonucunda yasaklılar listesinde yer alan bir madde veya maddenin metabolitini*, işaretçisini** vb. bulduklarını rapor etmeleri durumudur.

**Metabolit: Bir maddenin vücutta metabolizma işlemlerinden geçtikten sonra oluşan yan-veya son ürünlerine verilen addır.*

***İşaretçi: Bir maddenin vücuda alındığını gösteren, başka bir durumda vücutta rastlanması mümkün olmayan madde, ürün vb. verilen addır.*

57. Bir numunede “Aleyhte Analitik Bulgu” rapor edildiğinde ne yapılır?

Öncelikle, sonuçlar laboratuardan kapalı zarf içerisinde Doping Mücadele Komisyonu Sekreterliği’ne ulaşmaktadır. Sonuçlar yalnızca numune numarası ile “Aleyhte Analitik Bulgu” bulundu veya bulunmadı olarak belirtilmektedir. “Aleyhte Analitik Bulgu” halinde herhangi rapor edilen kit numarası ile doping kontrolü yapılan sporculara ait Doping Kontrol Formları karşılaştırılarak Sporcu ismen tespit edilir. Daha sonra bu Sporcu’ya ait “Tedavi Amaçlı Kullanım İstisnası (TAKİ)” izni olup olmadığı, rapordaki bilgiler uyarınca Uluslararası Standartlardan herhangi bir sapmanın olup olmadığı kontrol edilir. Bu kontroller sonucunda durum TBF Genel Sekreterliğine yazılı olarak bildirilir. Genel Sekreterlik Disiplin Kurulu nezdinde gerekli işlemleri başlatır.

58. Doping numunesinde “Karşıt/Aleyhte Analitik Bulgu” tespit edilen sporcu hakkını nasıl savunabilir?

Sporcunun “A” numunesinin “Aleyhte Analitik Bulgu” verdiği kendisine bildirildiğinde sonucu kabul etme ya da itiraz etme hakkı olduğu da bildirilir. Sporcunun her iki durumda da adil bir disiplin yargılaması sürecinde savunma yapma hakkı vardır. Sporcu analiz sonucuna itiraz ederek “B” numunesinin test edilmesini talep edebilir. Bu test sırasında kendisi ya da temsilci atadığı biri hazır bulunabilir. Bu durumda disiplin yargılaması “B” numunesinin analizi tamamlandıktan sonraya kalır. Sporcu, disiplin oturumu sırasında bir avukat veya bir başka kişi tarafından temsil edilmek, delil sunmak, şahit göstermek vb. tüm diğer hukuki yargılama süreçlerindeki benzer haklara sahiptir. Sporcuya savunmasını yapması için yeterli süre tanıldıktan sonra yapılan yargılama sonucunda karar netleşir.

59. “Dopingle Mücadele Kural İhlali” ne demektir?

“Dopingle Mücadele Kural İhlali” veya “Doping Suçu” WADA Kod’unda dopingi tarif eden 8 maddeden bir veya birkaçının ihlal edilmesidir. Bu 8 madde TBF Dopingle Mücadele Yönergesinin 5. Maddesinde aynen yer almaktadır.

60. Disiplin oturumu sonucunda “Dopingle Mücadele Kural İhlali” gerçekleştiğine karar verilirse cezanın ne olacağı önceden belli midir?

Evet. Bu konu, spor ruhu ve adalet açısından son derece önemli olduğundan WADA Kod’unda karar süreci ve sonuçlar ayrıntıları ile tarif edilmiştir. Tüm dünya üzerinde Sporcu lehine veya aleyhine benzer durumlarda branş, ülke vb. farkların etkisi olmaksızın benzer disiplin sonuçlarının oluşması WADA’nın temel varlık sebeplerinden biridir. Bu nedenle; WADA Kod’unda “Sonuç Yönetimi”, “Adil Yargılanma Hakkı”, “Sonuçların Otomatik İptali” vb. pek ana- ve bunların alt maddeleri açıklayıcı notlarla birlikte gayet detaylı ve net biçimde yer almıştır. Ayrıca kararların son temyiz mercii olan Uluslararası Spor Tahkim Mahkemesi CAS (Court of Arbitration for Sport) kararları da disiplin kurulları için içtihat oluşturmaktadır.

61. “Analiz belgeleme paketi” nedir?

“Analiz belgeleme paketi” istendiğinde analizi yapan laboratuvar tarafından yasal yetki sahiplerine (sporcu ve yetkili otorite) verilmek üzere hazırlanan, bir numunenin analizine dair laboratuvara ulaşma anından raporlamaya kadar yapılan tüm işlemlerin kayıtlarının sıralı olarak belgelendiği dosyaya verilen addır.

DİĞER KONULAR

62. Doping ile Mücadele Komisyonunun görevleri nelerdir?

Komisyonun görevleri; Basketbolda dopinge mücadelenin etkin bir şekilde yürütülmesi konusunda genel prensipleri tespit etmek, gerekli gördüğü her türlü tedbiri almak ve karar vermek; Dopinge mücadele ile ilgili kanun, milletler arası anlaşma, tüzük, yönerge, genelge ve emirlerin uygulanmasını incelemek ve gerekli gördüğünde mevzuat ve uygulama hakkında Yönerge değişiklikleri hazırlamak ve onay için Yönetim Kuruluna sunmak; Dopingin önlenmesi ve kontrolüne ilişkin bilgi ve eğitim sağlanması konusunda toplantı, seminer, konferans, panel gibi etkinlikler düzenlemek, kitap, broşür, afiş gibi yazılı ve video, CD, DVD, televizyon programı gibi görsel yayınlar yapmak; Basketbolda karşılaşma sırasında ve karşılaşma dışı dönemde doping kontrolü için örnek alım esaslarını ve yöntemlerini belirlemek; Doping Kontrol Görevlilerini belirlemek; karşılaşma sırasında ve karşılaşma dışı dönemde örnek alma takvimini yapmak ve Doping Kontrol Görevlilerini bilgilendirmek; Türkiye’de Federasyon tarafından düzenlenen uluslar arası basketbol müsabakalarında lokal organizasyon komitesinin isteği üzerine uluslar arası standartlara uygun doping kontrolleri yapılmasını temin etmek; doping kontrollerini Yönergelere uygun şekilde yapılmasını sağlamak, gerektiğinde Doping Kontrolü sırasında uygulamalar ve denetlemeler yapmak; Laboratuardan gelen doping analiz sonuç raporlarını inceleyerek aykırı analitik bulgu olup olmadığına karar vermek ve sonuçların hangi Sporculara ait olduğunu tespit etmek ve sonucu ilgililere bildirmek; gereğinde doping kontrol laboratuvarlarına gönderilen örneklerin analiz seyirlerini Dünya Anti Doping Ajansı’nın (WADA) teknik Yönergeleri uyarınca incelemek; “A” örneğinde yasaklı madde bulunan sporcuların “B” örneği analizini doping kontrol laboratuvarında izlemektir.

63. Burada bulamadığımız soruların cevaplarını nerede bulabiliriz?

“Basketbolda Dopinge Mücadele Yönergesi” başta olmak üzere konu ile ilgili FIBA ve WADA belgeleri, TBF, TBL internet siteleri, konu ile ilgili çeşitli akademik kitaplar başlıca güvenilir kaynaklardır.